

Study Circle Career Development Institute

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा (गट ब)/(गट क) मुख्य परीक्षा २०२३

पेपर क्रमांक – २ : सामान्य क्षमता चाचणीसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

(७) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा २०२३

महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ घटकावर प्रश्न असणाऱ्या परीक्षा

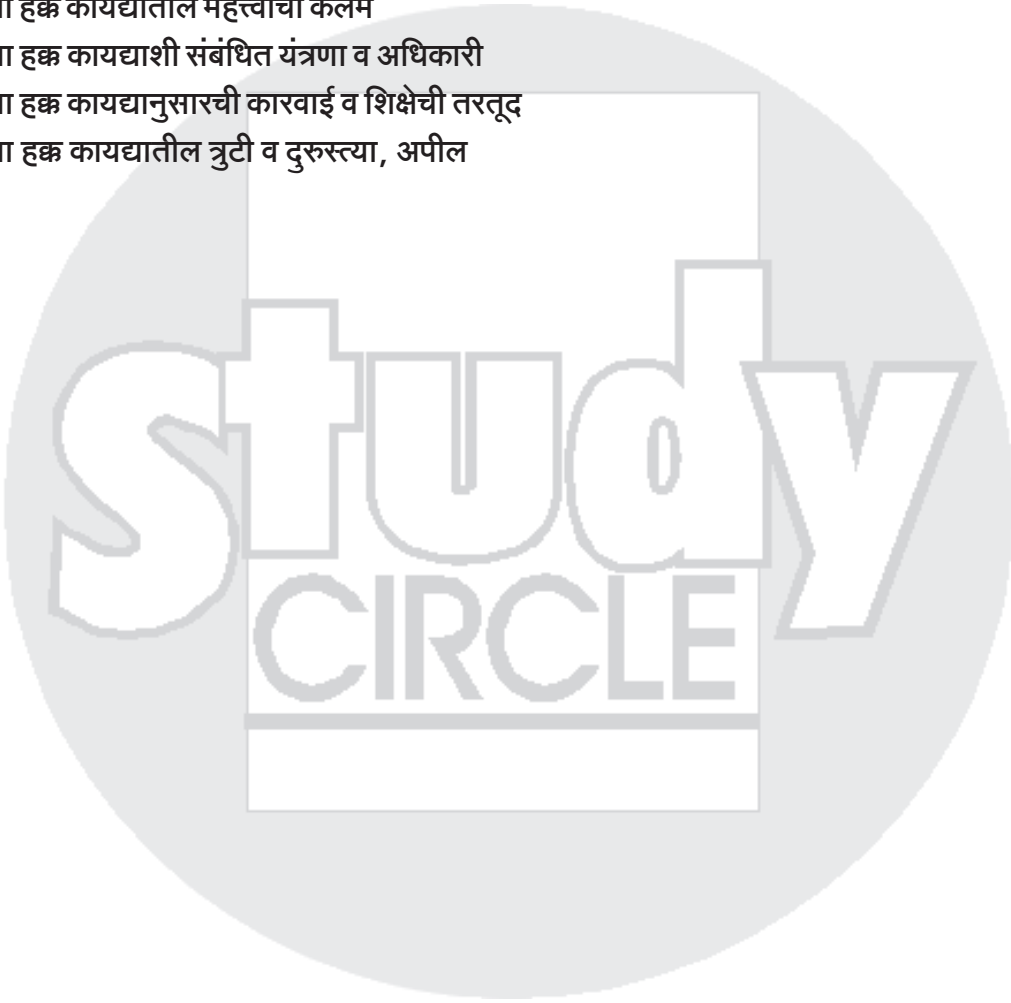
- १) सहायक रासायनिक विश्लेषक चाळणी परीक्षा, १९ जानेवारी २०२३
- २) दंत शल्यचिकित्सक चाळणी परीक्षा, २०२३
- ३) मुख्य प्रशासकीय अधिकारी चाळणी परीक्षा २०२३
- ४) सहायक मत्स्य आयुक्त चाळणी परीक्षा २०२३
- ५) राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर्स १ ते ४, २०२३
- ६) महाराष्ट्र गट क मुख्य परीक्षा पेपर १, २००३
- ७) फार्मासिस्ट, वैद्यकीय महविद्यालये चाळणी परीक्षा २०२३
- ८) सांख्यिकी अधिकारी, सार्वजनिक आरोग्य चाळणी परीक्षा २०२३
- ९) कायदा अधिकारी, नगरनियोजन चाळणी परीक्षा २०१३
- १०) सहायक संचालक, नगरनियोजन चाळणी परीक्षा २०२३
- ११) सहायक कायदेशीर सल्लागार/अव्वर सचिव, नगरनियोजन चाळणी परीक्षा, २०१३
- १२) नगरनियोजन अधिकारी चाळणी परीक्षा २०२३
- १३) लिपिक टंकलेखक (मुख्य) परीक्षा, १२ फेब्रुवारी २०२३
- १४) दुय्यम निरीक्षक राज्य उत्पादन शुल्क (मुख्य) परीक्षा २०२३
- १५) कर सहायक (मुख्य परीक्षा) ४ मार्च २०२३
- १६) उद्योग निरीक्षक, गट क (मुख्य) परीक्षा, ११ मार्च २०२३
- १७) सहायक आयुक्त (औषधे) चाळणी परीक्षा, १७ मार्च २०२३
- १८) सहाय्यक (विधी) चाळणी परीक्षा, १७ मार्च २०२३
- १९) कनिष्ठ भूवैज्ञानिक चाळणी परीक्षा, १७ मार्च २०२३
- २०) कार्यकारी अभियंता (विद्युत) चाळणी परीक्षा, २० मार्च २०२३
- २१) उपअभियंता (विद्युत-यांत्रिकी) चाळणी परीक्षा, २० मार्च २०२३
- २२) महाराष्ट्र वनसेवा मुख्य परीक्षा, १६ एप्रिल २०२३
- २३) महाराष्ट्र अराजपत्रित गट ब व क सेवा, संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ३० एप्रिल २०२३
- २४) महाराष्ट्र अभियांत्रिकी (सिव्हिल) मुख्य परीक्षा, २३ एप्रिल २०२३
- २५) उपसंचालक आरोग्यसेवा चाळणी परीक्षा, १२ मे २०२३
- २६) महाराष्ट्र अभियांत्रिकी (विद्युत) मुख्य परीक्षा, १३ मे २०२३
- २७) महाराष्ट्र कृषीसेवा मुख्य परीक्षा, १३ मे २०२३
- २८) उपसंचालक औद्योगिक सुरक्षा चाळणी परीक्षा, १६ मे २०२३
- २९) महाराष्ट्र राजपत्रित नागरी सेवा संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ४ जून २०२३
- ३०) वैद्यकीय अधिकारी चाळणी परीक्षा, ८ जुलै २०२३

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)/(गट क) २०२३

पेपर क्रमांक - २ : सामान्य क्षमता चाचणी

(७) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५

- १) लोकसेवा हक्क कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- २) लोकसेवा हक्क कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
- ३) लोकसेवा हक्क कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ४) लोकसेवा हक्क कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ५) लोकसेवा हक्क कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब) / (गट क) २०२३

पेपर क्रमांक - १ : मराठी व इंग्रजी

१) मराठी भाषा (५०)

- (१) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह / १५
- (२) वाक्यरचना / १३
- (३) व्याकरण / १२
- (४) म्हणी व वाक्प्रचार (अर्थ व उपयोग) / ५
- (५) उतान्यावरील प्रश्नोत्तरे / ५

(२) इंग्रजी भाषा / ५०

- (6) Common Vocabulary / 10
- (7) Sentence Structure / 20
- (8) Grammar / 10
- (9) Use of Idioms and Phrases / 5
- (10) Comprehension / 5

पेपर क्रमांक - २ : सामान्य अध्ययन व बुद्धिमापन चाचणी

- १) सामान्य बुद्धिमापन व आकलन / १०
- २) चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील / १०
- ३) अंकगणित आणि सांख्यिकी / १०
- ४) अ) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ / ५
ब) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ / ५
- ५) भारतीय संघराज्य व्यवस्था, राज्यघटना, स्थानिक स्वराज्य व्यवस्था, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ, विधीमंडळ / १५
- ६) अ) भारताचा व महाराष्ट्राचा भूगोल / १०
ब) पर्यावरण / ५
- ७) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान / १५ -
अ) भौतिकशास्त्र (फिजिक्स) / २
ब) रसायनशास्त्र (केमिस्ट्री) / २
क) प्राणीशास्त्र (झूलॉजी) / २
ड) वनस्पतिशास्त्र (बॉटनी) / २
इ) दूरसंवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण, भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन / २
फ) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान / ५
- ८) अर्थव्यवस्था व नियोजन, विकास विषयक अर्थशास्त्र आणि कृषी / १५
१) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र, विकास विषयक अर्थशास्त्र / ६
२) भारतीय अर्थव्यवस्था आणि कृषी / ९

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)
Maharashtra Non Gazetted Services Main Examination (Group B)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण

पेपर क्र.-२ - २०० गुण

एकूण - ४०० गुण

शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप निरीक्षक पदाकरीता

(शारीरिक चाचणी - १०० गुण, मुलाखत - ४० गुण)

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६२)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६३)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट क)
(सहायक मोटार वाहन निरीक्षक पद वगळून अन्य पदांकरीता)

Maharashtra Non Gazetted Services Main Examination (Group C)
(All posts excluding Assistant Motor Vehicle Inspector Post)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण

पेपर क्र.-२ - २०० गुण

एकूण - ४०० गुण

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६४)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६५)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणां नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)/(गट क) २०२३

पेपर क्रमांक - १ : मराठी व इंग्रजी सविस्तर अभ्यासक्रम

१) मराठी (५०)

(१) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह / १५

- १) समानार्थी शब्द-विरुद्धार्थी शब्द
- २) शब्दार्थ-संज्ञांचे अर्थ
- ३) शब्दसमूहाबद्दल एक शब्द
- ४) शब्दव्युत्पत्ती - तत्सम / तद्भव
- ५) देशी / भारतीय / परभाषेतील शब्द
- ६) शब्दसिद्धी - सिद्ध शब्द / धातू
- ७) उपसर्गघटित शब्द
- ८) प्रत्ययसाधित शब्द - कृदंत - धातू साधित / तद्धित - शब्द साधित
- ९) अभ्यस्त शब्द - पूर्णाभ्यस्त / अंशाभ्यस्त / अनुकरण वाचक
- १०) अलंकारिक / सामासिक / ग्रामीण व नागरी शब्द
- ११) शब्दार्थ न जुळणारा शब्द, पर्यायी शब्द / पर्यायी नसलेला शब्द
- १२) विविधार्थी एक शब्द
- १३) संदर्भ शब्द रिकाम्या जागी निवडणे
- १४) शब्दांचे शुद्धलेखन - शब्दाचा प्रकार, जोडशब्द
- १५) लिपी, शब्दशक्ती/शब्दांचे काव्यगुण

(२) वाक्यरचना / १३

- १) वाक्याचे पृथक्करण - उद्देश व उद्देशविस्तार, विधेय व विधेयविस्तार
- २) वाक्य संश्लेषण व वाक्यनिर्मिती
- ३) वाक्यातील कर्ता व कर्म
- ४) कर्तरी प्रयोग, कर्मणी प्रयोग
- ५) भावे प्रयोग, नवीन प्रकार
- * वाक्यरचनेनुसार प्रकार व रूपांतर
- ६) केवलवाक्य, मुख्य आणि गौण वाक्ये
- ७) संयुक्तवाक्य व वाक्य रूपांतर
- ८) मिश्रवाक्य व वाक्य रूपांतर
- * अर्थावरून प्रकार व वाक्य रूपांतर
- ९) होकारार्थी, नकारार्थी व वाक्य रूपांतर
- १०) प्रश्नार्थक व वाक्य रूपांतर
- ११) उद्गारवाचक, आज्ञार्थी व वाक्य रूपांतर
- १२) वाक्यातील काळ आणि आख्यात
- १३) योग्य विरामचिन्हांचा वापर

(३) व्याकरण / १२

- १) वर्णाक्षरे व शब्दांच्या जाती
 - १) वर्णाक्षर व मूलध्वनी
 - २) स्वर
 - ३) व्यंजन
 - ४) अनुनासिके
 - ५) वर्णरचना
 - ६) जोडाक्षर
 - ७) शब्दांच्या जाती
- २) नाम व नामाचे प्रकार
- ३) सर्वनाम
- ४) विशेषण
- ५) क्रियापदांचे प्रकार, रूप व धातुसाधिते
- ६) क्रियाविशेषण व शब्दयोगी अव्यय
- ७) उभयान्वयी व केवलप्रयोगी अव्यय
- ८) सामान्यरूप व विभक्ती
- ९) लिंग व वचन
- १०) संधी व समास
- ११) अलंकार, वृत्ते, पद्यरचना - काव्य/ओव्या
- १२) वाङ्मयीन इतिहास व भाषिक सामान्यज्ञान

(४) म्हणी व वाक्प्रचार (अर्थ व उपयोग) / ५

- ४१) म्हणीचा योग्य अर्थ
- ४२) वाक्प्रचाराचा योग्य अर्थ
- ४३) योग्य अर्थाची म्हण/पर्यायी म्हण निवडणे
- ४४) पर्यायी वाक्प्रचार
- ४५) म्हणीचा/वाक्प्रचाराचा वाक्यात उपयोग

(५) उतान्यावरील प्रश्नोत्तरे / ५

- ४६) उतारा क्र.१ प्रश्न क्र.१
- ४७) उतारा क्र.१ प्रश्न क्र.२
- ४८) उतारा क्र.१ प्रश्न क्र.३
- ४९) उतारा क्र.१ प्रश्न क्र.४
- ५०) उतारा क्र.१ प्रश्न क्र.५

(२) इंग्रजी / ५०

(6) Common Vocabulary /10

- 51) Synonyms / Homonym
- 52) Antonyms
- 53) One Word substitution
- 54) Meaning / Wrong meaning of words, underlined words
- 55) Correct spelling
- 56) Names for groups/collection
- 57) Use of correct word
- 58) Word formation / Construction / building
- 59) Confusing words & Full form
- 60) Fill in the blanks

(7) Sentence Structure /20

- 61) Types of sentences - structure
- 62) Types of sentences - meaning
- 63) Types of clauses
- 64) Question tags and Interrogative sentences
- 65) Grammatically Correct sentence
- 66) Grammatical error part
- 67) Punctuation
- 68) Direct - Indirect Speech
- 69) Active & Passive Voice
- 70) Degrees
- 71) Transformation
- 72) Completion of clauses
- 73) Meaning of sentence
- 74) Sentence completion
- 75) Sentence construction
- 76) Types of sentences - structure/meaning
- 77) Types of clauses
- 78) Grammatically Correct /error part/Punctuation
- 79) Direct - Indirect Speech
- 80) Active & Passive Voice

(8) Grammar /10

- 81) Types and use of Noun, Pronouns
- 82) Types and use of correct Adjectives
- 83) Types and use of Verbs, Modals
- 84) Types of Tenses
- 85) Use of correct Adverb
- 86) Use of correct Preposition
- 87) Use of correct Conjunction and Interjection
- 88) Use of Articles
- 89) Singular & Plural, Gender
- 90) Figure of Speech

(9) Use of Idioms and Phrases / 5

- 91) Correct meaning of a phrase
- 92) Correct meaning of an idiom
- 93) Correct use of phrase
- 94) Correct use of an idiom
- 95) Gerundial phrase, Substitution of phrase / idiom

(10) Comprehension / 5

- 96) Passage no.2, Q.no.1
- 97) Passage no.2, Q.no.2
- 98) Passage no.2, Q.no.3
- 99) Passage no.2, Q.no.4
- 100) Passage no.2, Q.no.5

पेपर क्रमांक -२ - सामान्य क्षमता चाचणी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१.	सामान्य बुद्धिमापन व आकलन - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न
२.	चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील.
३.	अंकगणित व सांख्यिकी
४.	माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ (as updated) व महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५
५.	<p>भारतीय संघ राज्यव्यवस्था, भारतीय राज्यघटना, स्थानिक स्वराज्य संस्था, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ व विधीमंडळ इत्यादी</p> <p>घटना कशी तयार झाली आणि घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्वे, घटनेची महत्वाची कलमे / ठळक वैशिष्ट्ये, केंद्र व राज्य संबंध, निधर्मी राज्य, मूलभूत हक्क व कर्तव्ये, राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे- शिक्षण, युनीफॉर्म सिव्हील कोड, स्वतंत्र न्यायपालिका, राज्यपाल, मुख्यमंत्री व मंत्रीमंडळ-कर्तव्ये, अधिकार व कार्य, राज्य विधीमंडळ- विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व कर्तव्ये, विधी समित्या इत्यादी</p>
६.	<p>भारताचा व महाराष्ट्राचा भूगोल - महाराष्ट्राचा व भारताचा प्राकृतिक (Physical) भूगोल, मुख्य प्राकृतिक (Physiographic) विभाग, हवामान शास्त्र (Climate), पर्जन्यमान व तापमान, पर्जन्यातील विभागवार बदल, नद्या, पर्वत व पठार, विविध भुरूपे, राजकीय विभाग, प्रशासकीय विभाग, नैसर्गिक संपत्ती- वने व खनिजे, मानवी व सामाजिक भूगोल, लोकसंख्या, लोकसंख्येचे स्थानांतर (Migration of Population) व त्याचे उगम (Source) आणि इष्टस्थानावरील (Destination) परिणाम, ग्रामीण वस्त्या व तांडे, झोपडपट्ट्या व त्यांचे प्रश्न.</p> <p>पर्यावरण - मानवी विकास व पर्यावरण, पर्यावरणपूरक विकास, नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे संधारण विशेषतः वनसंधारण, विविध प्रकारची प्रदूषणे व पर्यावरणीय आपत्ती, पर्यावरण संवर्धनात कार्यरत असलेल्या राज्य / राष्ट्र/ जागतिक पातळीवरील संघटना / संस्था इत्यादी.</p>
७.	<p>सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान —</p> <p>अ) भौतिकशास्त्र (Physics), ब) रसायनशास्त्र (Chemistry), क) प्राणीशास्त्र (Zoology), ड) वनस्पतीशास्त्र (Botany) इ) दूर संवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण, भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन (Remote Sensing, Aerial and drone photography, Geographic Information System (GIS) and it's application etc.) फ) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (Information and communication technology.)</p>
८.	<p>अर्थव्यवस्था व नियोजन, विकास विषयक अर्थशास्त्र</p> <p>१ समग्रलक्षी अर्थशास्त्र</p> <p>१.१ समग्रलक्षी अर्थशास्त्र: १.२ वृद्धी आणि विकास : १.३ सार्वजनिक वित्त : १.४ आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि आंतरराष्ट्रीय भांडवल:</p> <p>२ भारतीय अर्थव्यवस्था</p> <p>२.१ भारतीय अर्थव्यवस्था, भारतीय अर्थव्यवस्थेची आव्हाने व आर्थिक सुधारणा २.२ भारतीय शेती व ग्रामीण विकास: २.३ सहकार : २.४ मौद्रिक व वित्तीय क्षेत्र: २.५ सार्वजनिक वित्त आणि वित्तीय संस्था: २.६ उद्योग व सेवा क्षेत्र : २.७ पायाभूत सुविधा विकास : २.८ आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि भांडवल : २.९ महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था :</p>

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)/(गट क) २०२३

पेपर क्रमांक – २ : सामान्य क्षमता चाचणी सविस्तर अभ्यासक्रम

- १) भारताचा व महाराष्ट्राचा भूगोल / १०
- २) पर्यावरण / ५
- ३) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान / १५
 - अ) भौतिकशास्त्र (फिजिक्स)
 - ब) रसायनशास्त्र (केमिस्ट्री)
 - क) प्राणीशास्त्र (झूलॉजी)
 - ड) वनस्पतिशास्त्र (बॉटनी)
 - इ) दूरसंवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण, भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन
 - फ) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान
- ४) अर्थव्यवस्था व नियोजन, विकास विषयक अर्थशास्त्र आणि कृषी / १५
 - अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र, विकास विषयक अर्थशास्त्र
 - ब) भारतीय अर्थव्यवस्था आणि कृषी
- ५) भारतीय संघराज्य व्यवस्था, राज्यघटना, स्थानिक स्वराज्य व्यवस्था, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ, विधीमंडळ / १५
- ६) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ / ५
- ७) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ / ५
- ८) चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील / १०
- ९) सामान्य बुद्धिमापन व आकलन / १०
- १०) अंकगणित आणि सांख्यिकी / १०

(१) भारताचा व महाराष्ट्राचा भूगोल / १०

- १) महाराष्ट्राचा व भारताचा प्राकृतिक भूगोल - खडक, भौगोलिक उत्क्रांती व वैशिष्ट्ये
- २) विविध भूरूपे, पर्वत आणि पठार - टेकड्या, रांगा, शिखरे, घाट
- ३) मुख्य प्राकृतिक विभाग - हिमालय, मैदाने, किनारपट्टी, पठार, सह्याद्री, कोकण, बेटे
- ४) हवामानशास्त्र, पर्जन्यमान व तापमान
- ५) पर्जन्यातील विभागवार बदल
- ६) नद्या - धरणे आणि सिंचन प्रकल्प
- ७) नैसर्गिक संपत्ती - वने, शेती - जमिनीचे प्रकार, प्रमुख पिके
- ८) खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने, आर्थिक भूगोल - वाहतूक आणि पर्यटन, उद्योग, शहरे
- ९) राजकीय विभाग, प्रशासकीय विभाग - भाषा, जमाती आणि वंश, स्थाने आणि सीमा
- १०) मानवी व सामाजिक भूगोल - लोकसंख्या, लोकसंख्येचे स्थानांतर व त्याचे उगम व इष्टस्थानावरील परिणाम, ग्रामीण वस्त्या व तांडे, झोपडपट्ट्या व त्यांचे प्रश्न

(२) पर्यावरण / ५

- ११) मानव विकास व पर्यावरण, पर्यावरणपूरक विकास, परिस्थितिकी
- १२) नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे विशेषतः वनसंपत्तीचे संधारण
- १३) विविध प्रकारची प्रदूषणे व पर्यावरणीय आपत्ती

- १४) ग्लोबल वॉर्मिंग व हरित वायू
१५) पर्यावरण संवर्धनात कार्यरत असलेल्या राज्य/राष्ट्र/ जागतिक पातळीवरील संघटना व संस्था

(३) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान / १५

अ) भौतिकशास्त्र (फिजिक्स) / २

- १६) गतीशास्त्र, उष्णता, लहरी - प्रकाश, ध्वनी, विद्युतचुंबकीय लहरी
१७) विद्युतशास्त्र, चुंबकत्व, अणुविज्ञान, खगोलशास्त्र आणि अंतराळ विज्ञान

ब) रसायनशास्त्र (केमिस्ट्री) / २

- १८) आवर्तसारणी - धातू, अधातू, क्षार, आम्ल, संयुगे, वायू, खते
१९) रासायनिक अभिक्रिया, सेंद्रिय रसायनशास्त्र - हायड्रोकार्बन्स, कीटकनाशके, इंधन

क) प्राणीशास्त्र (झूलॉजी) / २

- २०) पेशीविज्ञान व चयापचयन, प्राण्यांचे वर्गीकरण आणि उदाहरणे, प्राणी शरीरविज्ञान
२१) उपयुक्त आणि हानीकारक प्राणी - पशुपालन, दुग्धव्यवसाय, कुक्कुटपालन

ड) वनस्पतिशास्त्र (बॉटनी) / २

- २२) वनस्पतींचे वर्गीकरण आणि उदाहरणे
२३) कृषीविज्ञान व वनशास्त्र, उपयुक्त आणि हानिकारक वनस्पती - फलोत्पादन आणि फुलशेती

इ) दूरसंवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण, भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन / २

- २४) दूरसंवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण
२५) भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन

फ) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान / ५

- २६) संगणक तंत्रज्ञान - आधुनिक समाजातील संगणकाची भूमिका, वेगवेगळ्या क्षेत्रातील जीवनात संगणकाचा वापर
२७) कम्युनिकेशन तंत्रज्ञान - डाटा कम्युनिकेशन, नेटवर्किंग आणि वेब टेक्नॉलॉजी
२८) सायबर गुन्हे व त्यास प्रतिबंध
२९) शासनाचे आयटी कार्यक्रम - मिडीया लॅब एशिया, विद्या वाहिनी, ज्ञान वाहिनी, सामूहिक माहिती केंद्र इत्यादी
३०) माहिती तंत्रज्ञान उद्योग - भारतातील माहिती तंत्रज्ञान उद्योगाची वाढ

(४) अर्थव्यवस्था व नियोजन, विकास विषयक अर्थशास्त्र आणि कृषी / १५

अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र, विकास विषयक अर्थशास्त्र -

- ३१) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र, महागाई - कारणे, परिणाम, नियंत्रण, उपाय
३२) सार्वजनिक वित्त - आर्थिक व वित्तीय धोरण, लेखापरीक्षण
३३) आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि आंतरराष्ट्रीय भांडवल
३४) वृद्धी आणि विकास - क्षेत्रीय वाढ, एसडीजी, पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम
३५) गरिबी/ बेकारी - कारणे, स्वरूप, प्रकार, मोजमाप आणि अंदाज, गरिबी निर्मूलन कार्यक्रम, रोजगार निर्मिती कार्यक्रम
३६) विकास कार्यक्रम - सामाजिक सुरक्षा, शिक्षण, आरोग्य, महिला, मुले, ज्येष्ठ नागरिक वंचित गटांच्या संदर्भात सर्वसमावेशकता

ब) भारतीय अर्थव्यवस्था आणि कृषी -

- ३७) भारतीय अर्थव्यवस्था, भारतीय अर्थव्यवस्थेची आव्हाने व आर्थिक सुधारणा
३८) भारतीय शेती व ग्रामीण विकास - उत्पादकता, सुधारणा, विविध घटकासाठी सवलती व अनुदाने
३९) सहकार - कृषी वित्त पुरवठा, विपणन, किंमती
४०) मौद्रिक व वित्तीय क्षेत्र - चलन पुरवठा, क्रेडिट आणि मॉनिटरी पॉलिसी
४१) सार्वजनिक वित्त व वित्तीय संस्था - महसूल, अर्थसंकल्प, सार्वजनिक खर्च

- ४२) उद्योग व सेवा क्षेत्र
- ४३) पायाभूत सुविधा विकास
- ४४) भारताचा विदेशी व्यापार – आकारमान, दिशा आणि रचना
- ४५) महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था

(५) भारतीय राज्यव्यवस्था / १५

* भारतीय संघराज्य व्यवस्था, भारतीय राज्यघटना, स्थानिक स्वराज्य व्यवस्था, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ, विधीमंडळ –
अ) भारतीय राज्यघटना –

- ४६) घटना कशी तयार झाली – संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे
- ४७) घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्त्वे, निधर्मो राज्य, ठळक वैशिष्ट्ये
- ४८) संविधानातील महत्त्वाची कलमे – परिशिष्टे, घटनादुरुस्ती
- ४९) मूलभूत हक्क व कर्तव्ये
- ५०) राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे – शिक्षण, युनिफॉर्म सिव्हील कोड
- ५१) संविधानात्मक आयोग आणि मंडळे

ब) भारतीय संघराज्य व्यवस्था –

- ५२) केंद्र व राज्य संबंध – नवीन राज्ये

क) कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ, विधीमंडळ –

- ५३) स्वतंत्र न्यायपालिका
- ५४) राज्यपाल, मुख्यमंत्री व मंत्रिमंडळ – भूमिका, अधिकार व कार्य
- ५५) राज्य विधीमंडळ – विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व भूमिका, विधी समित्या
- ५६) केंद्रीय विधीमंडळ – लोकसभा व राज्यसभा
- ५७) केंद्रीय कार्यकारी मंडळ – राष्ट्रपती, उपराष्ट्रपती व पंतप्रधान

ड) स्थानिक स्वराज्य व्यवस्था –

- ५८) पंचायत राजची उत्क्रांती – कायदे, समित्या, घटनादुरुस्ती
- ५९) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद – रचना व कार्ये
- ६०) जिल्हा व नागरी प्रशासन – रचना व कार्ये

(६) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ / ५

- ६१) माहिती अधिकार कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- ६२) माहिती अधिकार कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
- ६३) माहिती अधिकार कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ६४) माहिती अधिकार कायदानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ६५) माहिती अधिकार कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(७) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ / ५

- ६६) लोकसेवा हक्क कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- ६७) लोकसेवा हक्क कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
- ६८) लोकसेवा हक्क कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ६९) लोकसेवा हक्क कायदानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ७०) लोकसेवा हक्क कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(८) चालू घडामोडी – जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील / १०

- ७१) जागतिक राजकीय घटना – संघटना, आंतरराष्ट्रीय संबंध, मानवी हक्क विषयक घटना, संरक्षणविषयक घटना
- ७२) राष्ट्रीय राजकीय घटना – निवडणुका, प्रशासन, न्यायालयीन निकाल, आयोग, कायदे व घटनादुरुस्त्या, आंदोलने
- ७३) आर्थिक व वित्तीय घटना – विदेशी व्यापार, अर्थसंकल्प व सार्वजनिक वित्त, बँकिंग व वित्त, दारिद्र्य व बेकारी
- ७४) वैज्ञानिक घटना – आण्विक प्रकल्प, आयसीटी, अवकाशविज्ञान, वैज्ञानिक संस्था व संशोधक, जैवतंत्रज्ञान, रोगविज्ञान
- ७५) सामाजिक व शैक्षणिक घटना – सामाजिक सुरक्षेचे उपक्रम व पुढाकार, शैक्षणिक व आरोग्य क्षेत्रातील घटना
- ७६) भौगोलिक व पर्यावरणविषयक घटना – प्रकाशझोतातील स्थळे, राजकीय भूगोल, पर्यावरण परिषदा, कायदे, आपत्तीव्यवस्थापन
- ७७) सांस्कृतिक व साहित्यिक घटना – संगीत व नृत्य, चित्रपट, यात्रा, संस्था व स्मारके, पुस्तके व लेखक, साहित्य संमेलन
- ७८) क्रीडाविषयक घटना व सामान्यज्ञान – क्रीडा स्पर्धा, खेळाडूंची कामगिरी, महत्त्वाचे दिवस, सर्वप्रथम, सर्वात मोठे/छोटे
- ७९) नेमणुका, नियुक्ती व प्रकाशझोतातील व्यक्ती
- ८०) पारितोषिक, पुरस्कार व बहुमान

(९) सामान्य बुद्धिमापन व आकलन / १०

- ८१) विधाने आणि युक्तिवाद, गृहितके, निष्कर्ष
- ८२) परिच्छेदांवरून निष्कर्ष, परिस्थिती आणि प्रतिसाद, विधान आणि कृतीचा मार्ग
- ८३) निर्णय घेणे, समस्या सोडवणे, प्रतिपादन-कारण, कूट माहितीवरील प्रश्न
- ८४) डेटा सफिसिएन्सी, विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी
- ८५) नातेसंबंध, विश्लेषण
- ८६) बैठक, क्रम व मांडणी व्यवस्था, मानांकन चाचणी
- ८७) गणितीय तर्क, मशीन इनपुट व चिन्हे
- ८८) सांकेतिक भाषा, साम्य, तुलना, वर्गीकरण
- ८९) संख्या आणि वर्णमालिका
- ९०) आकृत्या व घनावरील प्रश्न, वेन आकृत्या

(१०) अंकगणित आणि सांख्यिकी / १०

- ९१) संख्याप्रणाली – लसावि, मसावि, वर्गमूल आणि घनमूल
- ९२) बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णाक
- ९३) टक्केवारी, भागीदारी, गुणोत्तर आणि प्रमाण, मिश्रण, साखळी नियम
- ९४) वेळ व अंतर, रेल्वे, बोट व जलप्रवाह
- ९५) काळ व काम
- ९६) नफा आणि तोटा, विक्री आणि खरेदी
- ९७) साधे व चक्रवाढ व्याज
- ९८) दिशानिर्देश, घड्याळ, कॅलेंडर, वय
- ९९) संभाव्यता, क्रमचय, सरासरी
- १००) आलेख, तक्ते, भूमिती

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब) / (गट क) २०२३

पेपर क्रमांक - २ : सामान्य क्षमता चाचणी

(७) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५

- १) लोकसेवा हक्क कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- २) लोकसेवा हक्क कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
- ३) लोकसेवा हक्क कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ४) लोकसेवा हक्क कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ५) लोकसेवा हक्क कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(१) लोकसेवा हक्क कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी

- १) खालीलपैकी कोणत्या तारखेपासून महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम अंमलात आला ?
१) २८ एप्रिल २०१५ २) २० एप्रिल २०१५ ३) २८ मे २०१५ ४) ३१ मे २०१५
- 1) Which among the following is the date on which the Maharashtra Right to Public Service Act, 2015 came in force ?
1) 28th April 2015 2) 20th April 2015 3) 28th May 2015 4) 31st May 2015
- २) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ या तारखेला अंमलात आला.
१) १५ ऑगस्ट २०१५ २) २१ ऑगस्ट २०१५
३) २८ ऑगस्ट २०१५ ४) २८ एप्रिल २०१५
- 2) The Maharashtra Right to Public Service Act, 2015 came into force on
1) 15 August 2015 2) 21st August 2015
3) 28 August 2015 4) 28 April 2015
- ३) महाराष्ट्रात सेवा हक्क अधिनियम कधी लागू करण्यात आला ?
१) २०१२ २) २००५ ३) २०१५ ४) २०१६
- 3) When was the Right to Service Act implemented in Maharashtra?
1) 2012 2) 2005 3) 2015 4) 2016
- ४) खालीलपैकी कोणती बाब ही महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ चा उद्देश नाही ?
अ) सार्वजनिक सेवेतील पारदर्शकता वाढवणे.
ब) सार्वजनिक सेवेची कार्यक्षमता वाढवणे.
क) न्यायालयीन प्रक्रियेचा वेग वाढवणे.
पर्यायी उत्तरे :
१) अ, ब, क २) फक्त अ आणि ब ३) फक्त ब ४) फक्त क

- 4) Which of the following is not an objective of Maharashtra Right to Public Services Act, 20157
a) To increase transparency in public service
b) To increase efficiency of public service
c) To speed up adjudication

Answer Options :

- 1) a, b, c 2) Only a and b 3) Only b 4) Only c

- ५) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ हा कायदा लोकसेवा देण्याकरिता पारित करण्यात आला.
a) पारदर्शक b) कार्यक्षम c) नियत वेळेत d) वरीलपैकी एकही नाही
वरीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे / त ?

- १) a आणि b फक्त २) b आणि c फक्त ३) a, b आणि c फक्त ४) d फक्त

- 5) The Maharashtra Right to Public Service Act, 2015 is passed to provide public services.
a) transparent b) efficient c) timely d) none of the above

Which of the above statement/s is / are correct ?

- 1) a and b only 2) b and c only 3) a, b and c only 4) d only

- ६) प्रत्येक पात्र व्यक्तिस कायदेशीर, तांत्रिक व आर्थिक व्यवहार्यतेच्या अधीन राहून महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियमानुसार, २०१५ राज्यातील नियत कालमर्यादेच्या आत प्राप्त करण्याचा हक्क असेल.

- १) मदत २) सहाय्य ३) सार्वजनिक सोयी ४) लोकसेवा

- 6) Subject to the legal, technical and financial feasibility, every eligible person shall have a right to obtain in the State in accordance with the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 within the stipulated time limit.

- 1) help 2) aid 3) public facilities 4) public services

- ७) खालीलपैकी कोणत्या मार्गामुळे प्रातिनिधिक लोकशाहीचे सहभागी लोकशाहीमध्ये रूपांतरण सूचित होते ?

- a) संसद व विधानमंडळामध्ये प्रश्न विचारणे.
b) प्रशासनाविरोधात तक्रार दाखल करणे.
c) माहिती अधिकाराच्या वापराद्वारे शासन व प्रशासन पारदर्शक बनवणे.
d) शासकीय कारभाराविषयी जाणून घेणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (c) २) (b) आणि (c) ३) (c) आणि (d) ४) (b) आणि (d)

- 7) Which of the following indicates the transformation of representative democracy into participatory democracy?

- a) By asking questions in parliaments and state legislature
b) By launching complaints against administration.
c) Using RTI act to make government and administration transparent.
d) Getting knowledge of functioning of governance.

Answer options :

- 1) (a) and (c) 2) (b) and (c) 3) (c) and (d) 4) (b) and (d)

(२) लोकसेवा हक्क कायद्यातील महत्त्वाची कलमे

- १) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५ च्या कलम २(j) मधील स्थानिक प्राधिकरणाच्या अर्थाच्या अनुषंगाने वेगळेपण ओळखा.
१) महानगर पालिका
२) नगर परिषद
३) राज्य शासनाकडून वित्तीय सहाय्य मिळणारी अशासकीय संघटना
४) वरीलपैकी एकही नाही
- 1) Under section 2 (j) of the Maharashtra Right to Public Service Act, 2015 regarding meaning of local authority find odd man out.
1) Municipal Corporation
2) Muninipal Council
3) Any non-governmental organisation receiving financial assistance from the state government
4) None of the above

- २) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५ मधील कलम मध्ये सेवा हक्क याचा अर्थ दिलेला आहे.
१) कलम २ (m) २) कलम २ (n) ३) कलम २ (o) ४) कलम २ (p)
- 2) Under section of the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 the meaning of Right to Service is given.
1) Section 2 (m) 2) Section 2 (n) 3) Section 2 (0) 4) Section 2

- ३) महाराष्ट्र सार्वजनिक सेवा हक्क अधिनियम, २०१५ संदर्भात खालील गोष्टी जुळवा :

कलम

तरतूद

- a) कलम ४ I) अर्जाच्या स्थितीचे निरीक्षण करणे
b) कलम ५ II) सार्वजनिक सेवा पुरवण्यासाठी माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर
c) कलम ६ III) विहित कालमर्यादेत सार्वजनिक सेवा प्राप्त करण्याचा अधिकार
d) कलम ७ IV) विहित मुदतीत सार्वजनिक सेवा प्रदान करणे

पर्यायी उत्तर :

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	I	III	II	IV
2)	III	I	II	IV
3)	III	IV	I	II
4)	I	III	IV	II

- 3) Match the following regarding the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 :

Sections

Provision

a) Section 4	I) Monitoring status of application
b) Section 5	II) Use of Information Technology for delivery of public service
c) Section 6	III) Right to obtain public services within stipulated time limit
d) Section 7	IV) Providing public services within stipulated time limit

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	I	III	II	IV
2)	III	I	II	IV
3)	III	IV	I	II
4)	I	III	IV	II

- ४) प्रत्येक सार्वजनिक प्राधिकरण कलम ४(१)(बी) अंतर्गत नमूद केलेले आवश्यक तपशील प्रकाशित करेल.
(वाक्य पूर्ण करा)
- १) हा कायदा लागू झाल्यापासून १२० दिवसांच्या आत.
२) पदभार स्वीकारल्यापासून १५ दिवसांच्या आत.
३) कॅलेंडर वर्ष सुरु झाल्यापासून ३० दिवसांच्या आत.
४) हा कायदा सुरु झाल्यापासून ६०६ दिवसांच्या आत.
- 4) Every Public Authority shall publish the necessary particulars mentioned under Section 4(1)(b) (Complete the sentence)
- 1) within 120 days from the enactment of this Act.
2) within 15 days from the date of him taking charge of office.
3) within 30 days from the date of commencement of the calendar year.
4) within 606 days from the date of commencement of this Act.

- ५) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ च्या अनुषंगाने जोड्या लावा :

कलम

तरतूद

- अ) कलम ६ i) मुख्य आयुक्तांच्या पदाच्या अटी
ब) कलम ११ ii) अर्जाची स्थिती देखरेख
क) कलम १४ iii) वार्षिक अहवाल
ड) कलम १९ iv) दंड वसूल करण्याची प्रक्रिया

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	i	iii	iv	ii
२)	ii	iv	i	iii
३)	ii	i	iv	iii
४)	iii	ii	i	iv

- 5) Match the following of the Maharashtra Right to Public Service Act, 2015 :

Sections

Provisions

- a) Section 6 i) Term of office of Chief Commissioner
b) Section 11 ii) Monitoring status of application
c) Section 14 iii) Annual Report
d) Section 19 iv) Procedure for recovery of penalty

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	i	iii	iv	ii
2)	ii	iv	i	iii
3)	ii	i	iv	iii
4)	iii	ii	i	iv

- ६) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ कायद्याचे कोणते कलम विहित कालमर्यादेत सार्वजनिक सेवा मिळविण्याच्या अधिकाराशी संबंधित आहे ?
१) कलम १३ २) कलम १२ ३) कलम ११ ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- ६) Which section of the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 deals with the Right to obtain Public Services within a stipulated time ?
1) Section 13 2) Section 12 3) Section 11 4) None of the above
- ७) 'सार्वजनिक सेवा कालमर्यादेत पोहोचवण्याची संस्कृती विकसित करणे' हे महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ या कायद्याच्या खालीलपैकी कोणत्या कलमाशी निगडित आहे ?
१) कलम २४ २) कलम २५ ३) कलम १७ ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- ७) 'Developing a culture to deliver Public Services within stipulated time limit' deals with which of the following section of the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 ?
1) Section 24 2) Section 25 3) Section 17 4) None of the above

- ८) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ च्या अनुषंगाने जोड्या लावा :

कलम

तरतूद

अ) २३

i) निर्देश देण्याचा शासनाचा अधिकार

ब) २४

ii) खोटी किंवा चुकीची माहिती इत्यादी देणाऱ्या पात्र व्यक्ती विरुद्धची कारवाई

क) २५

iii) न्यायालयाच्या अधिकारितेस रोध

ड) २६

iv) सद्भावनेने केलेल्या कृतीस संरक्षण

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	i	iii	iv	ii
२)	ii	i	iii	iv
३)	iii	iv	i	ii
४)	ii	i	iv	iii

- ८) Match the following regarding the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 :

Section

Provision

a) 23

i. Power of Government to issue directions

b) 24

ii. Action against eligible person for giving false or frivolous information

c) 25

ii. Bar of Jurisdiction of court

d) 26

iv. Protection for action taken in good faith

Answer Options :

	A	B	C	D
1)	i	iii	iv	ii
2)	ii	i	iii	iv
3)	iii	iv	i	ii
4)	ii	i	iv	iii

(३) लोकसेवा हक्क कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी

- १) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ च्या दृष्टीने खालील विधानांचे निरीक्षण करा.
विधान I : या कायद्याच्या कलम २० अंतर्गत पात्र व्यक्तीकडून विविध कागदपत्रे सादर करण्याची मागणी कमी करण्यासाठी सर्व सार्वजनिक अधिकारी वेळोवेळी प्रभावी पावले उचलू शकतात.
विधान II : अशी कागदपत्रे न्यायालयीन प्रक्रियेसाठी आयोगाकडून परवानगी मिळविण्यासाठी सादर केली जातात.
पर्यायी उत्तरे :
१) विधान I बरोबर; II चुकीचे आहे. २) विधान II बरोबर; I चुकीचे आहे.
३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत. ४) दोन्ही विधाने चूक आहेत.
- 1) Observe the following statements in view of Maharashtra Right to Public Service Act, 2015.
Statement I : All public authorities may take time bound effective steps to reduce the demand from an eligible person to submit various documents under Section 20 of this Act.
Statement II : Such documents are submitted for obtaining permission from the Commission for proceeding judicial process.
Answer options :
1) Statement I is correct; II is incorrect 2) Statement II is correct; I is incorrect
3) Both statements are correct 4) Both statements are incorrect

महाराष्ट्र राज्य सेवा हक्क आयोग आणि आयुक्त

- १) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५ च्या कोणत्या कलमांतर्गत आयोगाचे अधिकार आणि कार्ये दिली आहेत ?
१) कलम १३ २) कलम १६ ३) कलम १५ ४) कलम २२
- 1) Power of functions of commission are laid down under which of the section of Maharashtra Right to Public Service Act, 2015 ?
1) Section 13 2) Section 16 3) Section 15 4) Section 22
- २) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियमाच्या कोणत्या कलमांद्वारे, मुख्य आयुक्ताचा पदावधी व सेवेच्या शर्ती ठरवल्या आहेत ?
१) कलम १२ २) कलम १३ ३) कलम १४ ४) कलम १५
- 2) Under the Maharashtra Right to Public Services Act, by which section is the term of office and conditions of service of the Chief Commissioner provided ?
1) Section 12 2) Section 13 3) Section 14 4) Section 15
- ३) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क कायद्यांतर्गत मुख्य आयुक्तांना काढून टाकण्याची तरतूद खालीलपैकी कोणत्या कलमात करण्यात आली आहे ?
१) कलम १५ २) कलम १९ ३) कलम २२ ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 3) Provisions to remove the Chief Commissioner under Maharashtra Right to Public Services Act is made under which of the following section ?
1) Section 15 2) Section 19 3) Section 22 4) None of the above

- ४) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ च्या कलम १३ अंतर्गत महाराष्ट्र राज्य सेवा हक्क आयोग घटित करण्यात येईपर्यंत, शासन आयोगाचे अधिकार व कार्ये कोणाकडे सोपवले ?
- १) जिल्हा न्यायालय
२) महापालिका आयुक्त
३) विभागीय आयुक्त
४) पोलीस आयुक्त
- 4) Under Section 13 of Maharashtra Right to Public Service Act, 2015 till the time the Maharashtra State Commission for Right to Service is constituted, the Government may entrust the powers and functions of the Commission to the
- 1) District Court
2) Municipal Commissioners
3) Divisional Commissioners
4) Police Commissioners
- ५) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ मधील कलम मध्ये महाराष्ट्र राज्य सेवा हक्क आयोग गठित करण्याची तरतूद दिलेली आहे.
- १) कलम ११
२) कलम १२
३) कलम १४
४) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- 5) Under Section of the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 the provision regarding Constitution of Maharashtra State Right to Service Commission is given.
- 1) Section 11
2) Section 12
3) Section 14
4) None of the above
- ६) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ चे खालीलपैकी कोणते कलम 'आयोगाचे अधिकार आणि कार्य' यांच्याशी संबंधित आहे ?
- १) कलम २
२) कलम २२
३) कलम २१
४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 6) Which of the following section of Maharashtra Right to Public Service Act, 2015 relates with 'Power and Functions of Commission' ?
- 1) Section 2
2) Section 22
3) Section 21
4) None of the above
- ७) राज्यशासन महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ च्या प्रयोजनाकरिता या नावाने संबोधला जाणारा एक आयोग, राजपत्रातील अधिसूचने द्वारे घटित करेल.
- १) महाराष्ट्र राज्य आयोग
२) महाराष्ट्र राज्य नागरिकांच्या सेवांसाठी आयोग
३) महाराष्ट्र राज्य मानवी हक्क साठी आयोग
४) महाराष्ट्र राज्य सेवा हक्क आयोग
- 7) The State Government shall by notification in the Official Gazette, Constitute for the purposes of Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 a commission to be called as
- 1) Maharashtra State Commission
2) Maharashtra State Commission for Services to Citizens
3) Maharashtra State Commission for Human Rights
4) Maharashtra State Right to Service Commission

- ८) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५ नुसार मुख्य आयुक्त किंवा आयुक्त :
- पुनर्नियुक्त केले जाऊ शकतात.
 - मुख्य न्यायमुर्ती समक्ष शपथ ग्रहण करतात.
 - राज्यपालांना उद्देशून, कोणत्याही वेळी, आपल्या पदाचा राजीनामा देवू शकतात.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) आणि (b) बरोबर आहेत
 - २) फक्त (b) आणि (c) बरोबर आहेत
 - ३) फक्त (c) बरोबर आहेत
 - ४) फक्त (a) बरोबर आहेत
- 8) The Commissioner or Chief Commissioner under Maharashtra Right to Public Service Act 2015;
- Can be reappointed
 - Takes oath before Chief Justice
 - Can resign by addressing to Governor at any time

Answer Options :

- 1) only (a) and (b) are correct
 - 2) only (b) and (c) are correct
 - 3) only (c) is correct
 - 4) only (a) is correct
- ९) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ अन्वये मुख्य आयुक्त आणि आयुक्त यांच्या नियुक्ती साठी स्थापन केलेल्या समितीचे अध्यक्ष असतात.
- १) राज्यपाल
 - २) मुख्यमंत्री
 - ३) विधानसभेतील विरोधीपक्ष नेता
 - ४) मुख्यमंत्र्यांनी नामनिर्देशित केलेले एक कॅबिनेट मंत्री
- 9) Committee constituted for appointment of Chief Commissioner and the Commissioners under Maharashtra Right to Public Service Act, 2015 is presided over by
- 1) Governor
 - 2) Chief Minister
 - 3) Leader of opposition of Assembly
 - 4) Any Cabinet Minister nominated by Chief Minister

(४) लोकसेवा हक्क कायदानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद

- १) लोकसेवा मिळण्याबाबतचा अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर, पदनिर्देशित अधिकारी
- १) अर्जात उल्लेखित लोकसेवा प्रदान करू शकतो.
 - २) सदर अर्ज कारणे नमूद करून नामंजूर करू शकतो.
 - ३) वरीलपैकी दोन्ही बरोबर आहेत
 - ४) फक्त पर्याय (१) च बरोबर आहे.
- 1) On receiving application for public service, the designated officer can
- 1) Render the public service sought in the application.
 - 2) Reject the application by stating reasons,
 - 3) Both the options are correct
 - 4) Only option (1) is correct
- २) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ खाली नियुक्त आयोगाला कोणत्याही बाबींची चौकशी करताना व्यक्तींना समन्स पाठवणे व हजर राहण्यास भाग पाडण्या करिता चे अधिकार निहित करण्यात आलेले आहेत.
- १) लोक अदालत
 - २) सत्र न्यायालय
 - ३) दिवाणी न्यायालय
 - ४) उच्च न्यायालय
- 2) The Commission appointed under the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 have same powers as are vested in in respect of summoning and enforcing the attendance of person, while inquiring into any matter.
- 1) Lok Adalat
 - 2) Sessions Court
 - 3) Civil Court
 - 4) High Court
- ३) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५ मधील कलम मध्ये प्रथम अपील प्राधिकार्यावर शास्ती लादण्याची तरतूद दिलेली आहे.
- १) कलम ९(२)
 - २) कलम १०(१)(b)
 - ३) कलम १०(१)(c)
 - ४) कलम १०(२)
- 3) Under section of the Maharashtra Right to Public Service Act, 2015 the provision regarding imposing penalty on first appellate authority is given.
- 1) Section 9(2)
 - 2) Section 10(1)(b)
 - 3) kuc 10(1)(c)
 - 4) Section 10(2)
- ४) पुरेशा व वाजवी कारणाशिवाय लोकसेवा देण्यात कसूर केल्यामुळे पदनिर्देशित अधिकार्यावर लादण्यात आलेली शास्ती रक्कम जर त्याने भरली नाही, तर ही शास्ती रक्कम कुठून वसूल करण्यात येऊ शकते ?
- १) बँकेतील शिल्लक
 - २) वेतन
 - ३) मालमत्ता विक्री
 - ४) वरीलपैकी एकही नाही
- 4) If the penalty imposed on designated officer who has failed to provide public service without sufficient and reasonable cause is not paid, the amount of penalty can be recovered from which of the following heads ?
- 1) Bank balance
 - 2) Salary
 - 3) Property sale
 - 4) None of the above

- ५) महाराष्ट्र राज्यसेवा हक्क आयोगाला कोणावर शास्ती लादता येते ?
- १) फक्त पदनिर्देशित अधिकाऱ्यावर
 - २) पदनिर्देशित अधिकारी आणि प्रथम अपील प्राधिकार्यावर
 - ३) पदनिर्देशित अधिकारी, प्रथम अपील प्राधिकारी आणि द्वितीय अपील प्राधिकारी यांचेवर
 - ४) फक्त द्वितीय अपील प्राधिकार्यावर
- 5) On whom can the Maharashtra State Right to Service Commission impose penalty ?
- 1) Only Designated officer
 - 2) Designated officer and First Appellate Authority
 - 3) Designated officer, First Appellate Authority and Second Appellate Authority
 - 4) Only Second Appellate Authority
- ६) महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम, २०१५ अन्वये अपील निकाली काढतांना मुख्य आयुक्त किंवा आयुक्त
- अ) पदनिर्देशित अधिकारी किंवा प्रथम अपिलीय प्राधिकारी यांचेवर शास्ती लावू शकतात.
 - ब) त्यांचे वर लावलेल्या शास्ती मध्ये बदल करू शकतात.
 - क) त्यांचे वर लावलेली शास्ती रद्द करू शकतात.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) फक्त अ आणि ब खरे आहे
 - २) फक्त अ आणि क खरे आहे
 - ३) फक्त ब आणि क खरे आहे
 - ४) अ, ब, क सर्व खरे आहेत
- 6) While deciding an appeal under the Maharashtra Right to Public Service Act, 2015, the Chief Commissioner or Commissioner can
- a) impose penalty on Designated officer or First Appellate Authority.
 - b) change the penalty imposed on them.
 - c) can revoke the penalty imposed on them.
- Answer Options :**
- 1) Only a and b are true
 - 2) Only a and c are true
 - 3) Only b and c are true
 - 4) All a, b, c are true

(५) लोकसेवा हक्क कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

- १) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ चे कोणते कलम अपील प्राधिकाऱ्याच्या नियुक्तीशी संबंधित आहे ?
१) कलम ७ २) कलम ८ ३) कलम ९ ४) कलम १०
- 1) Which section of the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 deals with appointment of appellate authority ?
1) Section 7 2) Section 8 3) Section 9 4) Section 10
- २) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ अन्वये केलेला अर्ज फेटाळल्यास अथवा सेवा प्रदान करण्यात विलंब झाल्यास अर्जदार प्रथम अपिलीय प्राधिकाऱ्यांकडे अपील करू शकतो. प्रथम अपिलीय अधिकारी हे
- १) पदनिर्देशित अधिकाऱ्याचे वरिष्ठ असतात २) गट 'ब' दर्जा पेक्षा कमी दर्जा नसलेले अधिकारी असतात
३) गट 'ब' अधिकाऱ्याच्या समकक्ष दर्जाचे असतात ४) वरील सर्व बरोबर
- 2) In case of rejection of the application under Maharashtra Right to Public Service Act 2015, or delay in rendering the services, the applicant can file first appeal before the first appellate Authority who is
1) A senior officer to the Designated officer 2) An officer not below the rank of Group 'B'
3) An officer equivalent in rank of Group 'B' 4) All the above are correct
- ३) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क कायदा, २०१५ दृष्टीने खालील विधाने विचारात घ्या :
विधान I : सार्वजनिक प्राधिकरण कायद्याच्या कलम ८ अन्वये प्रथम अपिलीय अधिकारी म्हणून काम करण्यासाठी गट ब किंवा त्याच्या समतुल्य श्रेणीपेक्षा कमी दर्जाचा नसलेला अधिकारी नियुक्त करेल जो पदनिर्देशित अधिकाऱ्याच्या दर्जापेक्षा उच्च दर्जाचा असेल.
विधान II : सार्वजनिक प्राधिकरण प्रथम देखरेख अधिकारी म्हणून काम करण्यासाठी वरिष्ठ परंतु पदनिर्देशित अधिकाऱ्याच्या दर्जापेक्षा कमी असलेल्या अधिकाऱ्याची नियुक्ती करेल.
पर्यायी उत्तरे :
१) विधान I बरोबर आहे; II चुकीचे २) विधान II बरोबर आहे; I चुकीचे
३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत ४) दोन्ही विधाने चुकीची आहेत
- 3) Consider the following statements in view of the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015:
Statement I : The Public Authority shall appoint an officer not below the rank of Group B or its equivalent rank who is superior in rank to the Designated Officer to act as First Appellate Authority under section 8 of the Act.
Statement II : The Public Authority shall appoint an officer who is superior but below the rank of Designated Officer to act as First Monitoring Officer.
Answer Options:
1) Statement I is correct; II is incorrect 2) Statement II is correct; I is incorrect
3) Both the statements are correct 4) Both the statements are incorrect

0 0 0

उत्तरे : महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब) / (गट क) २०२३

पेपर क्रमांक - २ : सामान्य क्षमता चाचणी

(७) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५

(१) लोकसेवा हक्क कायद्याची उत्त्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी

१-१ २-४ ३-३ ४-४ ५-३ ६-४ ७-३

(२) लोकसेवा हक्क कायद्यातील महत्त्वाची कलमे

१-३ २-२ ३-३ ४-१ ५-२ ६-४ ७-४ ८-४

(३) लोकसेवा हक्क कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी

१-१

महाराष्ट्र राज्य सेवा हक्क आयोग आणि आयुक्त

१-२ २-३ ३-१ ४-३ ५-४ ६-४ ७-४ ८-३ ९-२

(४) लोकसेवा हक्क कायद्यानुसारची कारवाई व शिकेची तरतूद

१-३ २-३ ३-४ ४-२ ५-२ ६-४

(५) लोकसेवा हक्क कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

१-२ २-४ ३-१